

LÁNG MIKLÓS

Házunk tájáról...

Elsősorban az Olvasó bocsánataért esedezem, amikor közgazda létemre belekontárkodom a nyelvészek dolgába. Rádásul témáimat a nagyszerű *Magyar Orvosi Nyelv* című folyóirat I. évfolyamának 1. számából merítem.

Mentségemül talán több érvet is felhozhatok; az egyik biztató, mert vagy 50-60 éve vesszőparipám anyanyelvünk, és ezen már igen sokat lovagoltam. A másik: elmúltam 82 éves, tehát nagy valószínűséggel kissé szenilis vagyok. A harmadik: 35 éven át voltam egy gyógyszerési szaklap technikai szerkesztője, és e folyóiratban olyan nyelvművelő rovatot vezettem (és vezetek napjainkban is), amelyben a példákat mindig magából a szaklapból vettem, de sértődéseknek a nyomát sem észleltem. Ezért bízom abban, hogy alábbi soraimmal senkit sem bántok meg, amikor „természetesen” gondolataimat e lapból merítem.

AZ IDEGEN SZAVAKRÓL

Kényes terület. Nagyon óvatosan kell „a kérdést megközelíteni”. Nagyon sok idegen szó kerül(t) be nyelvünkbe, ami vagy gazdagítja, vagy torzítja, rontja a nyelvet. Az alábbiakban felsorolt – s persze a lapból kimazsoláztatott – idegen szavak nagy részét ma már széles körben használják. Talán joggal fog érni az a vád, hogy átesek a ló túlsó oldalára: íme, tallózok lapunkból; az idézet után zárójelben megjelölöm az oldalszámot, míg a javasolt szövegmódosulatnál olykor hozzáteszem, hogy „itt”, mert az idegen szavaknak többféle értelmezése lehet, amiben döntő a szövegösszefüggés.

A FOGALMAZÁSRÓL

Vannak a nyelvünkben szavak – becsületes, jó magyar szavak –, amelyek ellen nem lehet kifogásunk – a maguk helyén. Ilyennek tartom például a biztosítási igénket. Jó érzés javainkat „bebiztosítva” tudni; köthetünk biztosítást baleseti károokra, és akár arra is, hogy halálunk esetén jusson pénz eltemetésünkre. De a 7. oldalon ezt olvasom: „*A Magyar Orvosi Nyelv című folyóirat ... fórumot biztosít mindazoknak, akik ...*”. Szívesebben olvastam volna ezt a mondatot így: „... fórumot nyújt mindazoknak ...”.

A 8. oldalról vettem a következő szöveget: „*Csak remélni tudom, hogy lesz ... igazi magyar orvosi nyelv a kémiai és gyógyszerekkel kapcsolatos területen is.*” Nyelvünk nem nagyon szereti a szószaporítást, inkább tömörítésre törekszik. Ezért lehetne a fenti mondatot talán így is fogalmazni: „... *lesz igazi magyar orvosi nyelv a kémia és a gyógyszerészet területén is.*”

Lapozzunk egyet, és tallózzunk a 10. oldal szövegéből: „... *a nyelv egészének a fejlődésére is károsan hat, megtorpanja azt, ami azután előbb-utóbb a nyelv halálát eredményezi.*” Mint említettem: közgazda vagyok, tudatában annak, hogy pl. egy vállalat „eredménykimutatásában” veszteség is lehet. A közfelfogás és a Magyar szókincstár szerint is az „eredménynek” ezek a szinonimái: siker, pozitívum, gyümölcs, vívmány. A kiválasztott szövegben tehát szerencsésebb lett volna így fogalmazni: „... a nyelv halálát okozza”.

A 11. oldalon egy nem is teljes hasámban ötször fordul elő az érdekében szó. Mindenütt a helyén van, mégis: a jóból is

... ma is mennyire <i>aktuális</i> (5)	= időszerű
... a rövidesen <i>realizálódó</i> csatlakozás (5)	= megvalósuló
... milyen ütemben halad előre a <i>pozitív</i> értelemben várt (5)	= jó
... szolgáljon ez a tudományos folyóirat szakmai <i>orgánusként</i> (6)	= sajtótermékként
... nyelv állandóan változik, így a <i>revíziójára</i> időnként sor kell, hogy kerüljön (7)	= (itt) ártértékelésére (sorr kell keríteni)
... a <i>diagnosztika</i> alkalmazása (8)	= kórisme
... izzó <i>patriotizmusuk</i> (8)	= hazafiasságuk
... a <i>teória</i> és a gyakorlat (11)	= elmélet
... új <i>identitás</i> létrejötte (11)	= (itt) önbecsülés
... a <i>spontán</i> és öntörvényű kibontakozás (12)	= (itt) ösztönös
... életének egyes fontos <i>periódusát</i> (12)	= szakaszát
... számára volt hozzáférhető, <i>monopólium</i> volt (15)	= ... volt hozzáférhető kiváltság
... a nemzetfogalom <i>kritériumai</i> között (21)	= ismérvei
... azt <i>korrigálja</i> a publikálás előtt (41)	= azt javítsa ki a közlés előtt

megárt a sok. Ezért néhány helyen el lehetett volna hagyni ezt a szót, és megfelelt volna az „-ért” határozói rag is. Így például „... a magyar orvosi nyelv kimunkálása érdekében” = kimunkálásért; továbbá: „... tenni is kell az érdekében ...” = személyragos határozószóval: „... tenni is kell érte...” stb.

Ezen az oldalon találtam még a *kapcsolatban* (töltelék-) szót: „... a medicina nyelvének művelésével kapcsolatban” = „(igényeket is felvet) a medicina nyelvének műveléséről.”

A 12. oldalon újabb csemege: „... nagy fontosságúnak tekinthetünk”. Miért bántja ez a szememet? Talán azért, mert szokatlan forma; talán azért, mert van fontos melléknévünk és van fontosság főnevünk, de lehet, hogy azért, mert hosszabb a kelleténél; vagy azért, mert ehhez a főnévhez valahogy nem illik az „-ú” melléknévképző; hogy úgy mondjam: fölösleges; elég lenne ennyi: „... nagyon fontosnak tekinthetünk”.

Hadd idézzek egy mondatot a 14. oldalról is: „Ez a kényszerű helyzet azt tette szükségessé, hogy a szakmai tevékenység a társadalom felé, az egyes orvos munkája a beteg felé érthető és átlátható legyen.” Azt írja a Hivatalos nyelvünk kézikönyve (PM, 1976): „A gazdag jelentésárnyalatú felé névutó elsősorban hely és idő hozzávetőleges meghatározására szolgál. Pl.: »Pécs felé utazott«; »5 óra felé abbahagytuk a munkát...«. Nem folytatom az idézetet a könyvből, inkább (a magam ízlése szerint!) módosítom a fogalmazást: „Ez a kényszerű helyzet azt tette szükségessé, hogy a szakmai tevékenység a társadalom, az egyes orvos munkája pedig a beteg számára érthető és átlátható legyen.”

A 15. oldalon talált mondat sajtóhiba is lehet: „... a tudás csak néhány ember számára volt hozzáférhető, monopólium volt.” Két megoldás kínálkozik (számomra): vagy tegyük a *hozzáférhető* szó után pontosvesszőt, vagy a *vesszőt* meghagy-

va tegyük hozzá a *mert* szót: „... csak néhány ember számára volt hozzáférhető, *mert* monopólium volt.”

A 36. oldalon visszatér „régis ismerősünk”, a *fontosságú*, vagyis ez az „-ú” melléknévképzős alak: „... ami azért elsőrendű fontosságú, ...” ahelyett, hogy: „... azért nagyon fontos, ...”. De ne vesztegessünk erre több szót! Van még ezen az oldalon más érdekesség is: „De az életen túl az ember teremtette kultúrát is védeni kell, ...”; amikor azt olvasom, hogy „az életen túl”, akkor bizony a halálra gondolok (talán azért, mert agg vagyok?). Az idézett mondatban azonban szó sincs az elmúlásról, csupán azt kívánja a szerző a lelkünkre kötni, hogy nemcsak az életet, hanem az ember teremtette kultúrát is védeni kell. Így talán más a mondandó hatása.

Varga Zoltán az előadások összefoglalójában joggal írja, hogy a szerző és az olvasó között a szaklapszerkesztőnek a híd szerepe jut. Belátom, hogy én a fentiekben szórszálhasogató voltam. Azt, hogy a leírtakból mit fogad el az Olvasó – nem tudhatom, hacsak írásom meg nem alapoz egy vitafórumot, amelyben a tisztelt Olvasók – szakemberek, nyelvészek, mások – rám húzhatják a vizes lepedőt...

Tisztelt Láng Miklós!

Az ötlet, hogy éppen magát a lapot veszi górcső alá: remek. Egyszerűen bosszantó, hogy nem mi találtunk ki egy ilyen rovatot! Kérjük, folytassa figyelmesen a „vadászatot”!

Viszont megjegyeznénk, hogy a „diagnosztika” szó nem azonos a „kórismével”, hisz ez utóbbi egyszerűen csak a „diagnózis” megfelelője. Nehéz a „diagnosztikára” jó megfelelőt találni, várjuk az ötleteket!